

Forræderi-legenden fra 1940 under revisjon

Bemerkelsesverdige utsagn fra opponnentene under doktor-disputasen om professor Skodvins avhandling.

Forsiktigere omtale både av Quisling og den tyske okkupasjon

Tilrettelagt av ALEXANDER LANGE

Som kjent ble professor Magne Skodvin nylig kreert til doktor på en 416 sider stor doktoravhandling: «Striden om okkupasjonsstyret i Norge fram til 25. september 1940».

Hovedpersonene i avhandlingen er Vidkun Quisling og hans tyske motstander Joseph Terboven.

De referater Oslo-pressen ga av doktordisputasen var ynkelig tynne, til tross for at det her dreier seg om en av de viktigste begivenheter i vårt folks nyere historie.

Våre ledende pressemagnater mener øyensynlig at i denne sak er fortsatt søvn det beste, selv om en ny 9. april for den saks skyld kan være like om hjørnet, med flysjakk og kaos av langt større dimensjoner enn den gang.

Gjennom et stenografisk referat av disputasen er jeg imidlertid istand til å gi «Folk og Land» lesere et fyldig innblikk i det som ble anført av de tre opponenter, professor, dr. Sverre Steen, førstearkivar Reidar Omang og Sverre Hartmann.

De to førstnevnte, som var ordinære opponenter, uttalte at doktoranden alt i alt hadde levert et rosverdig vitenskapelig arbeid. Herr Skodvin takker i bokens forord begge disse opponenter for «tilfang og råd». Sier dette oss noe om hvordan en meget flink ung mann i et snevert vitenskapelig miljø kan søke å helgare seg i vitenskapen i dag? Jeg vil ta alt i beste mening. Forsåvidt!

Imidlertid vil jeg sannsynliggjøre med stenografiske si-

kraftigere presisering av det som egentlig foregikk i Norge, av forhold som hva de store linjer angår, allerede i noen grad klarlagt. En sterkere betoning av rådvillheten, ettergivenheten, misnøyen med regjeringen Nygaardsvold, som ikke ville komme til en ordning med tyskerne, misnøyen med engelskmennene. Kort sagt av stemningen innenfor den del av befolkningen, som ikke hadde noe med Quisling å gjøre — en frittalende skildring av klimaet i Norge etter 9. april og fram til 25. september en pointering av den svakhet som

kes å hindre bl. a. fortsatt samvær med statskasse, og annen personlig maktutfoldelse på Norges vegne! Da den danske ordning — grunnet knuter på tråden — ikke kunne etableres, dro stortingsmedlemmene hver til sitt og de senere kjedelige riksrådsforhandlinger. Regjering og kongemakt rømte av lande — for en bestemt årsaks skyld — mot Kronprins Olavs og andres stemmer.

Fikk man i utlendigheten ikke lov til å respektere sin egen kapitulasjonsavtale med tyskerne?

Og så over til opponenterens innlegg:

Første opponent, prof., dr. SVERRE STEEN:

— Doktoranden har ikke villet skrive forhistorien til okkupasjonen. Han har derfor ikke innlatt seg på diskusjonen som har vært ført om hvem som først fikk ideen til en okkupasjon av Norge, om det var tyskerne eller de allierte, og om Hitler slo til den 9. april, fordi han visste — eller mente å vite — at de allierte ellers ville komme ham i forkjøpet. Motiveringen for den tyske okkupasjon ligger idetheletatt utenfor doktorandens emne.....

Han hevder at det var lagt greie og faste planer for den politiske siden av aksjonen mot Norge, og det er som tittelen (antyder), bare denne politiske siden av aksjonen han vil behandle.

Han vil vise at disse planer ikke

omfattet noen medvirkning av Quisling, eller hans parti i Norge.

— Men la meg tilføye — at doktorandens fremstilling har en begrensning, som det kan være delte meninger om. Han drøfter utførlig forholdet mellom tyskerne og Quisling-NS. Han drøfter også i noen grad forholdet mellom tyskerne og den lovlige norske regjering, når det gjaldt okkupasjonsstyret i de første dagene. Men — han tar ikke opp til utførlig behandling forholdet i Norge, forholdet mellom de tyske instanser og norske kretser utenfor NS, de kretser som sto bak Administrasjonsrådet.

Tyskerne la stor vekt på legalitet.

— Her kommer jeg til et viktig punkt, som doktorand og opp. neppe er uenige om, men hvor jeg skulle ha ønsket en ganske annerledes kraftig aksentuering av forholdet fra drs. side. Det forekommer meg ut fra drs. eget materiale og hans egen fremstilling, at tyskerne både under planleggingen og under realiseringen av planene, la meget stor vekt på legalitet, det vil si på en ordning som formelt stemte med Norges Grunnlov og statsskikk ja, så merkelig det enn kan høres, også med folke retten. —

Selve overfallet på Norge skulle såvidt mulig iklædes rettslige former: England hadde krenket folkeretten! Nå ville tyskerne helst sammen med nordmennene, sette

bom for videre krenkelse. Når okkupasjonen var gjennomført, helst med det gode, skulle den lovlige norske regjering fortsette å styre etter norsk lov, så vidt mulig. I denne sammenheng ser jeg også det planlagte forhold til statsoverhodet. I tyskernes øyne og i samsvar med Grunnlovens bokstav, representerte Kongen personlig legaliteten, eller kunne iallfald gjøre det. Han kunne personlig ta en ny regjering. Han kunne slutte en avtale med tyskerne selv om de sittende statsråder skulle være urimelige og avvise den. Så lenge han var til stede i landet, mente tyskerne, kunne det skapes et styre som folket anså for lovlig, og som tyskerne kunne forhandle med og bruke. Derfor, tror jeg, var tyskerne så ivrige for å sikre seg Kongens person, med alle midler.....

Vidkun Quisling er bokens hovedperson, i første halvdel ved siden av minister Bräuer, i annen halvdel ved siden av Terboven.

Såvidt jeg kan se, ville ikke Tyskland støtte Q. og hans parti i og for seg, selv om han representerte ideer som faldt sammen med de nasjonalsosialistiske.

Minister Bräuer forsøkte å

Forts. side 3

En romsdaling spør:

Er du innbudt, — Erling Bjørnson?

Bjørnson-monument skal avdukes i Molde i sommer

Kjære Erling Bjørnson!

Vi har nok ikke møtt hverandre før, så vi er ikke dus slik i vanlig forstand, men vi er i samme båt — du og jeg. «Kastevindfjordene farget sitt folk».

Når jeg citerer fra din fars dikt til Romsdal skal jeg med det samme gjøre oppmerksom på at jeg selv er Romsdaling og bor midtveis mellom Molde og Nesset kirke, nærmere bestemt Kleive.

Jeg går ut ifra at du er kjent med at der skal reises et monument av din far i Molde og at avdukingen skal foregå i sommer engang.

Jeg vil gjerne spørre deg, og jeg spør ikke bare for meg selv. Er du offisielt innbudt sammen med din familie til å overvære høytideligheten, eller er du av en eller annen grunn blitt uteglemt? — Du skulle være den nærmeste til å representere fam. Bjørnson i denne anledning. — Ingen domstol i verden kan fradømme deg retten til å være din fars sønn. Den tanke slår meg ofte når du griper pennen fatt, hvor hvor du er din far opp ad dage. Da er du ingen olding, nei da er du ung og sterk og din styrke gir også

dikteren som hadde skrevet fedrelandssangen, og slik vil han leve i min erindring.

Idag gikk jeg sannelig og nynnnet på en sang som jeg ofte har tenkt, fikk sin tilblivelse etter denne turen:

«Jeg kjører frem gjennom strålefyrd
i søndagsstillhet med klokkeklyd.
Alt løfter solen fra mygg til sæden,
som var den selve alkjærligheden.
Og folk forbi mig til kirke kjøre
snart stiger solmen for åpne døre.
— Godt mot! Du hilste på fler æn mig
skjønt du i skyndingen så det ej».

«I skyndingen» så vel heller ikke jeg stort til dere andre av familien, men hilst på dere har jeg gjort for et halvt hundre år siden der jeg stod på vegkanten.

Det er ungdomslagene her i Romsdal som har tatt opp arbeidet og stått for innsamlingen av penger til reising av Bjørnson-statuen. Jeg har vanskelig for å tro at ungdommen i Romsdal kan få seg til å opptre så uhøvisk som å unnlate å be noen av Bjørn-

Hvilken lærdom

at doktoranden alt i alt hadde levert et rosverdig vitenskapelig arbeid. Men Skodvin takker i bokens forord begge disse opponenter for «tilfang og råd». Sier dette oss noe om hvordan en meget flink ung mann i et snevert vitenskapelig miljø kan søke å helgare seg i vitenskapen i dag? Jeg vil ta alt i beste mening. — Forsåvidt!

Imidlertid vil jeg sannsynliggjøre med stenografiske sitater fra de tre opponenter at det også i dette arbeid om okkupasjonstidens brennende tid hersker en påfallende utsortering av dokumenter og data; idet det søkes utelukket visse grunnleggende dokumenter.

Jeg peker i dag bare på følgende:

1. Forsvarssjefen general Ruges kapitulasjonstelegram av 8. juni. Hovedkapitulasjons- og okkupasjonsavtalen 10. juni.
2. Regjeringsadvokat Johansens to responsa til Norges industriforbund, 14. mai og 27. juni, åpen adgang til handel og vandel med okkupanten!
3. Presidentskapets skrivelse 18. juni til Hitler om kongehusets stilling.
4. Advokat Holthes artikkel i Dagsposten 6. august om kapitulasjonens betydning: «Krigen er slutt».

Opponentene var også — hver på sin måte inne på denne — for å si det pent — manglende grundighet hos doktoranden. Kjernen i deres innvendinger kommer til uttrykk i følgende korte sitater:

Omang:

Det jeg kunne ha ønsket, er en

Loverket

De nødvendige lover svekkes av de unødvendige.

Montesquieu.

hold som hva de store linjer angår, allerede i noen grad klarlagt. En sterkere betoning av rådvillheten, ettergivenessen, misnøyen med regjeringen Nygaardsvold, som ikke ville komme til en ordning med tyskerne, misnøyen med engelskmennene. Kort sagt av stemningen innenfor den del av befolkningen, som ikke hadde noe med Quisling å gjøre — en frittalende skildring av klimaet i Norge etter 9. april og fram til 25. september en pointerende av den svakhet som behersket en stor del av de ledende menn, ikke minst i Oslo. En svakhet som tyskerne gjennom mange kanaler hadde fullt kjennskap til, og som politisk kom til uttrykk gjennom riksrådsforhandlingene . . . Uten denne svakhet og rådvillhet i Norge ville Terbovens politiske linje aldri vært lagt opp . . . Hver side i doktorandens arbeid bærer preg av virkelig forskertrang.

Sverre Hartmann:

— Doktoranden må spørre seg selv, om han opptre helt forsvarlig, når han fremlegger materialet uten å søke sentrale kilder. Jeg må ta store forbehold overfor boken. Jeg kan påvise et overmåte stort antall faktiske feil.

Hittil er gjengivelsen stenografisk. Det meldes at herr Hartmann — uten å få svar — spurte herr Skodvin:

Her forsøker De å ta doktorgraden på tidsrommet 9. april—25. september 1940 — og så nevner De (blant annet) ikke engang kapitulasjonsavtalen av 10. juni?

«Regjeringen Nygaardsvold som ikke ville komme til en ordning med tyskerne», sier 2. opponent Omang. Er ikke dette en forskjønnende overmaling? Som vi vet alle ville både regjeringen, Stortinget og dets åndsnaerværende løve, stortingspresident C. J. Hambro — på visse betingelser — komme til en ordning med tyskerne — på den danske måte, bare man selv kunne sitte og regjere under de rådende forhold, men NB slippe Quisling, som jo anto-

te — at de allerte eliers ville komme ham i forkjøpet. Motiveringen for den tyske okkupasjon ligger idetheletatt utenfor doktorandens emne. . . .

Han hevder at det var lagt greie og faste planer for den politiske siden av aksjonen mot Norge, og det er som tittelen (antyder), bare denne politiske siden av aksjonen han vil behandle.

Han vil vise at disse planer ikke

og statsskikk ja, så merkelig det enn kan høres, også med folk er retten. —

Selve overfallet på Norge skulle såvidt mulig iklædes rettslige former: England hadde krenket folkeretten! Nå ville tyskerne helst sammen med nordmennene, sette

i annen halvdel ved siden av Terboven.

Såvidt jeg kan se, ville ikke Tyskland støtte Q. og hans parti i og for seg, selv om han representerte ideer som falt sammen med de nasjonalsosialistiske.

Minister Bräuer forsøkte å

Forts. side 3

Hvilken lærdom kan vi trekke av «landssvikoppgjøret»?

Noen momenter til overveielse for den nedsatte komite

Av OTTAR HUUSE

Debatten om det såkalte rettsoppgjør i Stortinget i 1952 endte med at lagmann Lyng stilte det spørsmål: «Hvilken lærdom kan trekkes av dette rettsoppgjør?» Det ble visst også satt ned en komite på 5 medlemmer til å svare på spørsmålet. Jeg synes ikke at det kan være så vanskelig å svare på det, og jeg skal nå forsøke å sette komiteen på glid.

1. Vi har lært hvorledes folk selv i de høyeste stillinger under ekstraordinære forhold avslører seg som de rene barbarer. — De har trotset grunnlov og moral når de har forfulgt sine tapende politiske motstandere, alt under skinnhellige talemåter, som viser oss deres dårlige samvittighet. Rettsoppgjøret viser også hvor lett det er å påvirke og planmessig opphisse det brede lag av folket av politiske kjeltringer og deres hjelpere, og hvor politisk uvitende folk i grunnen er, og hvor lett de er å forføre. Selvdømmerstanden har oppført seg slik ved sin befatning med rettsoppgjøret at den har mistet ialfall en del av sin an-

seelse og tillit som den hadde tidligere.

2. Det er heretter intet i veien for å bryte prinsippet om likhet for loven. Vi har presedenser for det.

3. Det er heller intet i veien for at regjeringen ved påtalemyndigheten frafaller tiltale for partifeller i strid med reglene i straffeprosessloven.

4. Det er tillatt for politikere å avgi falsk forklaring for retten.

5. Det er intet i veien for å holde folk arrestert i lengre tid, stikk i strid med grunnlov og lov.

6. I straffesaker er det ikke så nøye med undersøkelsen av om de subjektive betingelser til fellelse til straff er tilstede. Det har vi massevis av presedenser for.

7. Det er intet i veien for at en regjering i strid med grunnlov og lov utsteder provisorisk anordninger og at domstolene godkjenner dem.

8. I erstatningssaker som staten reiser mot landets undersåtter kan staten fritas for å bevise eller sannsynliggjøre

at tap eller skade er påført staten.

9. Man behøver ikke å ta det så nøye med om dommeren i en sak er mer eller mindre inhabil etter Domstolovens § 108.

10. Det er intet i veien for at fanger misshandles og sultefores i fengslene.

11. Det er slått fast at almindelige medlemmer av organisasjoner er solidarisk ansvarlig for de forbrytelser lederne begår selv om medlemmerne ingen innflytelse har hatt. Dette gjelder da også medlemmer av Arbeiderpartiet i fremtiden.

12. Lovbestemmelsen om ansvar for innehaverne av de 3 statsmakter gjelder ikke lenger, således at de uten følger for dem kan begå straffbare handlinger og tilføye tap og skade.

13. Det er intet i veien for at dommerne på forhånd tar imot direktiver fra riksadvokaten i straffesaker, som påtalemyndigheten anlegger.

Hva jeg her har sagt er blitt gjeldende rett i Norge. Det har vi lært av rettsoppgjøret.

sammen med din familie til å overvære høytideligheten, eller er du av en eller annen grunn blitt uteglemt? — Du skulle være den nærmeste til å representere fam. Bjørnson i denne anledning. — Ingen domstol i verden kan fradømme deg retten til å være din fars sønn. Den tanke slår meg ofte når du griper pennen fatt, hvor hvor du er din far opp ad dage. Da er du ingen olding, nei da er du ung og sterk og din styrke gir også mot og styrke til mange forfulgte tidl. NS-folk gjennom dine artikler i Folk og Land.

Du kommer vel og blir med ved avdukingen av bautaen av din far, selv om du ikke har fått denne offisielle innbydelse. Du kan sikkert regne med å treffe mange av oss der som er dine venner og som har måttet gå imot kastevindsbygene i de senere år.

Nå vil jeg gå så langt tilbake i tiden som 50 år og la meg se det var i 1906. Det var en fin sommerdag at jeg som smågutt på ca. 8 år, stod her på vegkanten forventningsfull og spent på å få se Bjørnstjerne Bjørnson med familie kjøre forbi fra Molde til Nesset for å se igjen bygda han var vokset opp i. Endelig kom han, sittende foran på bukken sammen med skysskaren. Bak i trillen satt familien. En glad og begeistret smågutt kunne etterpå løpe inn til sine foreldre og fortelle at Bjørnson både hadde vinket og smilt igjen til meg når jeg hilste. I dette smil, under den bredbremmede hatten, så jeg den gang

Hva er loven?

Et dansk ordspråk sier: Loven er som et spindeltev, de store fluer bryter igjennom og de små blir hengende.

«I skyndingen» så vel heller ikke jeg stort til dere andre av familien, men hilst på dere har jeg gjort for et halvt hundre år siden der jeg stod på vegkanten.

Det er ungdomslagene her i Romsdal som har tatt opp arbeidet og stått for innsamlingen av penger til reising av Bjørnson-statuen. Jeg har vanskelig for å tro at ungdommen i Romsdal kan få seg til å opptre så uhøvisk som å unnlate å be noen av Bjørnsons etterkommere i en slik høytidelig anledning. Om der finnes noen i Molde blant de intellektuelle som har lyst til å ligge der og blåse i en røyk fyllt av hat, det vet jeg ikke, men de blir vel mer og mer sotet selv, etter hvert som de blåser. I et par morsomme setninger videre ute i diktet til Romsdal, sier din far:

«Det er som vilde i hansker og fram en herre by bergene op at danser».

Det var til det gamle Molde at Bjørnson skrev sitt vakre dikt:

«Ene I, venner går milde imod mig,
I som forstod mig.
Først med vårt liv slutter kampen for rett.
Her være fredlyst for tanken en plett.
Molde, Molde, blomsternes by,
barndomsminnes ly!

Passer ikke disse ordene inn i bymiljøet av idag så passer heller ikke Bjørnsonmonumentet inn i omgivelsen.

Du Erling skal ialfall få se «de høje fjælle» når du kommer og kanskje du får hilse både på Synnøve Solbakken, Arne og En glad gut.

Jeg håper du vil finne noe igjen av det samme bygdemiljø og den gamle bygdekultur som din far vokste opp i og som gav ham inaspirasjonen til å dikte.

Så sier vi Godt mot, når vi møtes og tilslutt en hjertelig hilsen fra

Peder Nesbø.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig redaktør Johannes Kringlebotn

Det er godt at tingene kommer under debatt

Vi har mottatt følgende innlegg:

«Man skal ikke dægge for hatet», sier Olga Bjoner. Det er helt riktig. Men har NS-folk hatt det med å hate? Jeg mener nei. Tverimot så har det vært kjærligheten til landet og folket som har vært drivkraften hos de aller fleste. At noen har blitt syke og kanskje bitre av all torturen og forfølgelsen etter frigjøringen er jo forståelig. Når fullt kvalifiserte folk i stat og kommune, i kontorer og banker sitter i temmelig degraderte stillinger så å si på nåde uten noen muligheter for avansement i fremtiden, så er jo dette vondt, men de hater ikke. De hadde nok aldri ventet noen takk eller belønning for sin innsats eller tenkt å tjene på krigen som så mange andre har gjort.

Kanskje hr. G. Lærum har kommet godt igang uten så mange slike nedverdiggende vansker, og kanskje fru Olga Bjoner som en landsens husmor heller ikke har så meget slikt å stri med, det vet jeg forresten ikke noe om, men én ting vet jeg, at det er helt malplasert å snakke om hat når det gjelder NS-folk. Så-

pass kjennskap har jeg til deres mentalitet og karakter.

Abonnet.

Kjære abonnent! Det foreligger ingen meningsforskjell mellom deg og Lærum og fru Bjoner om disse ting. Saken har imidlertid dypere perspektiver, den gjelder også barna våre og dermed landets framtid. Heller ikke er Lærum eller fru Bjoner kommet på den grønne gren etter slaveleirsoppholdet, slik at noensomhelst opportuniste er blandet inn i dette.

Det essensielle er at vi må videre, livet står ikke stille for vår skyld.

De degraderte er nettopp en av de betendte nerver i vårt samfunnslegeme i dag, og vi må ville midlene til å bringe den nødvendige legedom.

Her kan du vår renhårige Abonnent være med å hjelpe Lærum, fru Bjoner og oss i Folk og Land, nemlig med eksakte opplysninger om flest mulige av de degraderte. Desto fyldigere listen blir, desto mer effektiv vil den bli — til dokumentasjon av begått urettferdighet mot dyktige og hederlige medmennesker.

Kalkede graver

Jeg skal i korthet gjengi en historie, som er tatt ut av advokat Kjær Mordts bok: «Det urettferdige rettsoppgjør». Mitt referat er dog ikke ordrett, men forkortet litt her og der. Den 20. mars 1953 ble norsk borger Carl Johan Pedersen av en jury i Tacoma i USA kjent skyldig i voldtekt

Nå må det følges opp!

Da henvendelsen gikk til de svenske rettslærde om å gi en objektiv vurdering av det norske rettsoppgjør var det ganske mange framstående

Vi må støtte alle som vil være rettferdige

Av ERHARD SCHOEPKE

Takk herr J. Lærum, for Deres fredsappell. Fornuftige NS-folk har vel aldri fulgt hatets linje men har alltid vært villig til forståelse såsant dette kunne bli en gjensidig forståelse. Det er gledelig at dette nu propaganderes.

Spørsmålet er dog hvordan sådan utvikling kan oppnås. Med den utstrakte hånd alene er det ikke gjort. «Seieren» var heller ikke vunnet med den svenske rettsutredningen. Den er utmerket i seg selv og et nødvendig grunnlag, men den er ikke altomfattende og ikke allmektig. Vi kan vel ike lenger være så naive og tro at «rettssvikere» som har oppnådd store fordeler med sin propaganda og sine nye rettsregler, vil oppgi disse og miste sine fordeler, ja avsløre seg selv uten å bli tvunget dertil? Hvem eller hva kan foranledige trådtrekkerne til å gi nye rettsregler og oss oppreisning? Kan vi — innen rimelig tid — bibringe den store velgermassen nye oppfatninger i sådan omfang og styrke at de kan overvinne all motstand og skape et nytt grunnlag for oss? Vi må vel hovedsakelig konsentrere våre bestrebelse om de kretser som er direkte oppinionsdannende. Disse har nok tidligere hørt en hel del om det vi har å si, men de har også glemt meget og har ikke lett for selv å finne frem til alt kildemateriale. Det er heller ikke lett å overvinne «de andres» egoistiske motstand og rive ned deres propaganda.

Vi må understøtte alle som vil være rettferdige med alle mulige opplysninger og argumenter og korrekt samtlende oversikt vedkommende alle forhold som var bestemmede før og under okkupasjonen, bl. a. de tyske nazisters opptreden, de norske myndigheters unnlater og handlinger, alle offentlige opprop, de «gode nordmenns» opptreden, de til enhver tid i det besatte område gjeldende rettsregler osv., for å kunne bli klar over hvilken rolle de enkelte befolkningsgrupper, myndigheter, industri, handel arbeidere og enkeltpersoner har spilt, hvad dette har betydning for nasjonens liv og utvikling, og hvor ensidig, feilaktig og urettferdig NS-folk er blitt behandlet.

Først når sådan forståelse har fått tilstrekkelig styrke, vil vår fremstrakte hånd bli tatt imot av «de andre».

Tillat meg også følgende bemerkninger. I Folk og Land av 9. ds. skriver herr J. Lærum bl. a. at Terboven så med indre glede på Hjemmefrontens sabotasjehandlinger etc., da disse gjerninger ga ham den eneste mulighet for etableringen av det militærdiktatur, som var hans mål. Vi kan vel sette et spørsmålstegn til Terbovens påståtte «indre glede». Men ordet «militærdiktatur» trenger vel en nærmere omtale. Lærum selv skriver annet steds om «Terboven med hans politiske soldater». Dette er nok riktigere. Og mer korrekt er vel å si at Terboven — hverken han eller hans nærmeste medarbeidere var militære — ønsket et uhindret sivilt diktatur støttet på politisk politisk og SS-soldater. De tyske nazister — som Terboven repre-

termakt som stod under ledelse av ikke-nazistiske offiserer. Og dette med god grunn fordi de fleste tyske militære og sivile ikke likte de nazistiske metoder som etter hvert var kommet frem, men fordømte dem. De aller fleste tyskere ville ikke ha krig men gjensidig forståelse med alle land. Det var kommet så langt at mange ville kvitte seg med nazistene ved første anledning, dog ikke så lenge krigen varte.

Under «militærdiktatur» må man vel forstå at militæret har ledelsen. Etter min mening ville det ha vært en fordel for Norge og oss hvis ikke de tyske nazister men det tyske militære overkommando hadde hatt myndigheten. Da ville vi ha unngått alle de feilgrep med hvilke nazistene i den Tyske Legasjon har innledet det politiske spill og alle de overgrep fra Terboven og hans politiske politi som har underbygget Hjemmefrontens og London-regjeringens opptreden.

Men best hadde det vært hvis våre myndigheter hadde holdt oss nøytrale og utenfor krigen!

Gvarv 11. mars 1957.

Erhard Schoepke.

På livstid?

Telefonen kimer. Det er en av våre venner som sier at han har lest Mykles skitne bok «(Rubinen)». Indignert legger han til: Hadde «Verden rundt» vært pådyttet en slik roman som følge ville redaktør og utgiver vært sperret inne på livstid.

Ja, nå skal rettsstatens tjenere riktig få boltre seg. Etter at sik-

Ikkje utan vilkår!

Av OLAV SENDING

I Folk og Land nr. 5, hev ing. Lærum, redaktøren av bladet, Erling Bjørnson og Olga Bjoner slege til lyd for forsoning mellom NS-folk og våre motstandarar, som vel er dei norske styremakter, heimfrontleidarane og den deil av det norske folk som enno fylgjer desse. Ja, det er ikkje for tidleg. Det er ei folkeskam å halda oppe dette tilstandet, moralsk nedbrytande og umenneskjeleg for oss som skal bera ein kristen, opplyst nasjon.

Underskrivne skal vera ein av dei fyrste til å rekkja handa fram til forsoning og tilgjeving. Men der er eit men, som dei ovennemnde ikkje hev nemnt noko om: Det kan ikkje skje utan vilkår frå vår side.

Her kjem det eg meiner er det viktugaste:

1. Full sosial og moralsk oppreisning og til dette høyrer m. a.

2. Det kollektive landsvikstemplett på alle NS-folk må burt.

3. Likeeins må den kollektive innføring i strafferegisteret strykast.

4. Forretningsfolk (og mogeleg andre) som hev ført NS-folka inn i si svarteliste må stryka det og all sabotasje og undergraving må forbodast.

Dette er det mest primære, men der kunne vore grunn til å kravt økonomisk hjelp til dei som fekk slik medfart under okkupasjonen og etter frigjeringa at dei grunna nedbroten helse, økonomisk ruin og ved å missa sine forsyntarar o. l. ikkje hev kome utor skrukkene. Men dette trur eg vi kan overlata til dei styrande sin godvilje.

Kva er so grunngevinga

4. Av omsyn til ei sakleg og rettvis Norrigssoge er og eit oppgjer ikkje mindre naudsynt. Det er vel ingen med tilrekneleg dømekraft som for alvor lenger trur at det lovlege NS-parti eller dei ein-skilde partimedlemmer gjekk inn for forrederi (landsvik) mot fedrelandet. A poda slike synsmåtar inn i barnesjæla og ungdomen i folkeskulen er ei so stor folkesynd at det i samtida er vandt å vurdera den skade det gjer i folkekarakteren. For NS si politiske line fyre krigen og NS si fremferd under okkupasjonen vil meir og meir av si eiga tyngd siga fram i sit rette ljøs og når ungdomen kjem so langt at den får si eiga sjølvstendige tankeføring vil han tvillaust reagera over framferda mot NS og det sokalla «rettsoppgjer». Den oppveksande slekt vil skyna at dei er førde bak ljøset ved historieforfalskning. Er det ikkje då ti gonger betre å vedgå det uholdbare lovmakeriet i London og dermed «landsvikdomane» å segja som sant var at eksilregjeringa handla under tvang og fann det naudsynt å straffa NS-folka for å imøtekoma den bak ljøset førde og over alle grenser oppeggja ålmugen? På den måten vil styremaktene vinna att prestisjen og vurdning den millom den oppveksande ungdom.

5. Styresmakten og dei flerte av det norske folk vil sikkert fri seg frå ei tung ved å forlike partane. Og skulde ikkje falla so t heller no etter at fråsegn «Instituttet for Offentle Internasjonal Rett» er f lagd. Dertil kjem noko og dreg sterkt i same l Sovjets vedgåing av Stalin

Kalkede graver

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 207
Jeg skal i korthet gjengi en historie, som er tatt ut av advokat Kjær Mordts bok: «Det urettferdige rettsoppgjør». Mitt referat er dog ikke ordrett, men forkortet litt her og der. Den 20. mars 1953 ble norsk borger Carl Johan Pedersen av en jury i Tacoma i USA kjent skyldig i voldtekt og drap begått den 10. oktober 1952 på en 80 år gammel enkefru Fanny Rice og idømt livsvarig fengsel. Mordet var begått på den mest opprørende måte, hvert eneste ben i ansiktet på den gamle damen var knust, og hun var blitt voldtatt — død eller levende vites ikke. Pedersen hadde også en stygg fortid. Han hadde bl. a. begått blodskam ved å inngå ekteskap med sin søster. Han flyktet til Sverige, hvor han ble arrestert og krevert utlevert til USA. Også i Norge var han under forfølgning for forskjellige seksuelle forbrytelser, derunder ovennevnte blodskam, hvorfor også Norge forlangte ham utlevert. Den svenske høyesterett bestemte at mannen skulle utleveres til USA. I Norge hadde noen sympati for svinepelsen. Det var fordi han hadde sittet i konsentrasjonsleir under krigen! Etter at utleveringen var besluttet, sendte den norske stat i eget oppdrag en kjent advokat til USA for å assistere slusken, og ytterligere etter at advokaten var vendt tilbake sendtes en tidligere justisminister, som som tidligere var Statens representant i FN-delegasjonen til Tacoma i samme ærend og ytterligere for Statens regning engasjerte en kjent forsvarsadvokat til å tale hans sak. Under rettsforhandlingen var også den norske visekonsul fra general-konsulatet i San Francisco tilstede. Det hele var at stort og kost-

Nå må det følges opp!

Da henvendelsen gikk til de svenske rettslærde om å gi en objektiv vurdering av det norske rettsoppgjør var det ganske mange framstående og rettsindige personer som skrev under på henvendelsen. Den svenske betenkning har vi forlenget fått. Og vi vet hva den går ut på. Den går jo absolutt i vår favør. Og dette må jo få følger for rettsoppgjøret og oss. Spørsmålet er bare hvordan saken virkelig bør gripes an. Vi har sett at presidentutvalget i Stortinget nonchalant har avvist saken. Men det veier jo litet. Saken må tas opp og behandles saklig og objektivt. Det er tusener av mennesker det dereier seg om.

Det skulle synes rimelig om underskriverne av omtalte henvendelse nå følger saken videre og krever at Stortinget tar problemet alvorlig.

Og jeg tror de vil gjøre det, og jo før dess bedre. Før vi får et revidert oppgjør vil det ikke bli ro i dette land.

Trøndelag i mars 1957.

R.

bart apparat, som ifølge avis-meddelelser skal ha kostet landet hundre tusener kroner.

Her kan man se hvorledes den norske stat ved den daværende justisminister Oscar Gundersen forsøker å bløffe utenverdenen til å tro at det norske rettsvesen er førsteklasses og uangripelig, skjønt han visste at det såkalte rettsoppgjør i landet var det rene barbari, takket være til dels Gundersen selv.

Er det ikke noe i bibelen som heter kalkede graver?

Ottar Huuse.

er direkte oppinionsdannende. Disse har nok tidligere hørt en hel del om det vi har å si, men de har også glemt meget og har ikke lett for selv å finne frem til alt kildemateriale. Det er heller ikke lett å overvinne «de andres» egoistiske motstand og rive ned deres propaganda.

Vi må understøtte alle som vil være rettferdige med alle mulige opplysninger og argumenter. De mangler en omfattende men kortfattet, nøk-

trenger vel en nærmere omtale. Lærum selv skriver annet steds om «Terboven med hans politiske soldater». Dette er nok riktigere. Og mer korrekt er vel å si at Terboven — hverken han eller hans nærmeste medarbeidere var militære — ønsket et uhindret sivilt diktatur støttet på politisk politikk og SS-soldater. De tyske nazister — som Terboven representerte — stolte ikke på den store del av den tyske mili-

Forskjellig slags gjengjeldelse

To litterære mesterverker fra Norden i det nittende århundre behandler samfunnsmaktens fordømmelse av enkeltmennesket. Det er Ibsens prestetale i «Peer Gynt» og Gripenbergs «Svend Dufva» i «Fenrik Ståhls sagner».

Både Ibsens fjellbonde og Gripenbergs rekrutt lider uforskyldt: d.v.s. fordi deres skaper har gjort dem slik at de ikke passer i samfunnsregulatorenes prokrustesseng. Begge bærer sin lidelse med tålmod. Den ene, fjellbonden, trekker seg tilbake fra hele svindelen og lever sitt eget liv i sin egen snevære krets. Den annen, Gripenbergs rekrutt, går i samfunnets tjeneste og setter livet inn for dem som har hunset ham. Begge ender sine dager i en vemodig triumf over omgivelsene.

Det er også andre måter å møte den kollektive fordømmelse på: I tyske aviser før krigen hadde man en figur som meg bekjent aldri nådde høyere opp enn til tegneseriene. Det er en eldre, grå, litt intellektuell særting, ufestelig og asocial. Det er en tenkt figur, men han speiler levende modeller like visst som den ibsenske fjellbonde og Gripenbergs umulige rekrutt. Og konflikten, den ene mot massen, er den samme i alle tre tilfeller. Hitlers Arbeiderpartei var

en massebevegelse: Man nånet Einzelgängers for deres livsstil, privat og offentlig, kollektiv livsholdning og å jour-ført partibok betød ganske meget ved forfremmelse.

Intelligente særtinger hadde adskillig å forarge seg over: de spådde ulykke, de ønsket den, og noen av dem var kanskje med å fremkalle den også. En viss korrespondanse som tidligere er omtalt her i bladet kunne tyde på det. Intelligens gir nerver: Kløkten er følsom. Fornermelsene biter. De huskes.

Mellomeuropetske intelligente særtinger fikk sin hevn, — i rykende ruiner, i blod og i lik.

Ja, intelligensen er en farlig gave. De to figurer fra Ibsen og Gripenberg var spart for den. De levet sitt liv i saktmodig enfoldighet. Den ene i tilbaketrukken isolasjon fra det samfunn hvor sympatisk kontakt ikke var mulig, den annen i tjeneste for sine plageånder. Finalesatsen i deres hevn over masse-mennesket er i begge tilfeller bare den skammens rødme som de beste eksemplarer av sorten masse-menneske muligens kan ha vært i stand til å føle ved deres graver. — Over en slik hevn smiler et mildt forsyns lyse sol.

Verne 12/3 1957.

OSCAR ØRNULF AALL.

Den våpentekniske råskap utvikles stadig. De mest moderne bombefly er blitt noen djevelske skrekkinstrumenter, og drives avsted med langt over lydens hastighet i over 50 000 fots høyde. Selv om besetningen bare er på tre mann, er flyet den rene luftfestning, for det er fylt med elektronisk utstyr for navigasjon og innsikting av styrbare prosjektiler.

På livstid?

Telefonen kimer. Det er en av våre venner som sier at han har lest Mykles skitne bok «(Rubinen)». Indignert legger han til: Hadde «Verden rundt» vært pådyttet en slik roman som følge-tong ville redaktør og utgiver vært sperret inne på livstid.

Ja, nå skal rettsstatens tjenere riktig få boltre seg. Etter at siktelse er reist for forbrytelse mot pornografiparagraffen i straffeloven har overrettssakerfører Johan Hjort latt seg engasjere som forsvarer for Mykle, mens advokat Knut Blom, som var aktor i saken mot Verden Rundt, denne gang skal være forsvarer for forlagsdirektør Harald Grieg!!!

Chr. Michelsen

Ærlig talt, det var et strålende foredrag professor Jac. Worm Müller holdt i Bergen på 100 årsdagen for Chr. Michelsen. Det var beåndet og rikt, dertil var det oratorisk sett fremført med blendende virtuositet. Etter dette må Worm Müller regnes som rikstaler nr. 1 i tidsrommet etter Bjørnstjerne Bjørnson.

Norge har glede av sitt India-arbeide Kommunist-regjering i Travancore !!

I staten Kerala (tidligere Travancore-Cochin) er kommunistene blitt det overlegent største parti i den nye provinsparlamentet og regner med å danne regjering der. Resultatene mangler ennå fra noen valgkretser, men av de 91 mandater som hittil er fordelt, har kommunistene sikret seg 45, mens Kongresspartiet bare har vunnet 32. Praja-sosialistene har fått 8 representanter. Den muhammedanske liga 3, og det er valt 3 uavhengige. Kerala har tidligere vært styrt direkte fra New Delhi det siste året etter at partistillingen i forsamlingen umuliggjorde dannelsen av en arbeidsdyktig regjering.

men der kunne vore grunn til å kravt økonomisk hjelp til dei som fekk slik medfart under okkupasjonen og etter frigjeringa at dei grunna nedbroten helse, økonomisk ruin og ved å missa sine forsyntarar o. l. ikkje hev kome utor skrukkene. Men dette trur eg vi kan overlata til dei styrande sin godvilje.

Kva er so grunningjevinga for desse krava vil ein spyrja? Desse er:

1. Det er Nasjonal Samling som hev halde ei ubroten nasjonal line heilt frå 1933 med krav om betre forsvar, åtvare mot »faren frå aust», kamp mot den russiske kommunisme, nøytralitet i stormaktskrigane, respekt for Haagerkonvensjonen under krigen og gjorde det som stod i dets makt for å berga det norske folk under okkupasjonen.

2. Gjenom «Instituttet for Offentleg og Internasjonal Rett» hev NS-folka fenge moralsk oppreising og det skulde difor vera eit rimelegt krav at vårt fedreland ogso gav oppreising.

3. Det er tvingande naudsynt at der blir eit betre tilhøve mellom dei tvo folkegrupper. Ein tarv ikkje tru at det går med å tegja tilgrunne ei so stor folkegruppe med so mange, store (og stolte) ætter og so mange intelligente og dugande folk. Ættekjensla og oppdrifta er dertil for stor og sterk. Om det på overflata kan sjå ut som om den tragiske hendinga går i gløymeboka so ver trygg at urettvisa svir under overflata og etterkomarne vil føla det som ein klamp om foten, vil stendigt på grunnlag av dei opplysingar som hev kome fram og vil koma fram arbeida for å få fram sanninga om det verkelege tilhøvet og fyrr eller seinare får sine fedre reinvaska for skuldingane om forrederi, for «Guds kvern mel seint men sikkert».

den miliom den oppvekst

ungdom.
5. Styresmakten og dei flate av det norske folk vil sikkert fri seg frå ei tung ved å forlike partane. Og skulde ikkje falla so t heller no etter at fråsegn «Instituttet for Offentleg Internasjonal Rett» er f lagd. Dertil kjem noko og dreg sterkt i same l Sovjets vedgåing av Stalin eigendyrking og umotiv utrydding av onnorleis ten jande. Stalin sin foragt f menneskeliv og menneskje verd og omsynslause framferd mot dei små og svake nasjonar skulde ein tru ikkje var noko mønster for dei norske styremakter. Og Stalin var det som fyrst og fremst kravde denne nådelause utryddinga av nasjonalsosialistar og fasistar. Men jamvel Churchill tykte Stalins blodtyrst var for stor.

Etter det som hev kome for dagen etter krigen er det vel diverre so at dei norske styresmakter i London under krigen tilliks med andre eksilregjeringar laut lova verdens mest blodtyrste mann å tyna Nasjonalsosialismen og Fasismen som betaling for hjelpa til frigjering av delra land. Eg hev ikkje so vond tru til nordmennene at dei av eigen fri vilje er opphavet til «landssvikoppgjeret».

Når no sjølve Sovjetsamveldet hev teke fråstand frå Stalins linje og vannaktar han etter hans død skulde det vera ei naturleg fylgd, at dei ymse eksilregjeringar ser seg moralsk løyst frå mogelege lovnader om tyning av folkegrupper. Og eg kjenner visst ikkje dei norske styresmakter gale, når eg trur at for dei og storparten av det norske folk er det ei stor samvitsak å få gjera opp den store folkesynda.

Tilslutt skal eg oppmoda redaksjonen og innsendarane

FORRÆDERI-LEGENDEN —

Forts. fra side 1

skape en legal ordning i Norge uten hensyn til Quisling, ved å tre i forbindelse med Kongen og den lovlige regjering, med sikte på forhandlinger om en ordning. Om disse forhandlinger ville ha ført til en «dansk løsning» uten komplikasjonen Quisling er et hypotetisk spørsmål uten historisk interesse. — (Hvorfor det? A.L.) Da Kongen avviste Quisling, oppga faktisk det offisielle Tyskland Quisling, og lot ham falle. Først lot det ham falle til fordel for et nytt legalt alternativ, et administrasjonsråd som skulle få Kongens godkjenning og bli de facto-regjering i det okkuperte Norge. Senere satte det ham til side for en tysk Reichskommissar — vel folkerettslig en legal ordning av okkupasjonsstyret, og endelig det å danne et riksråd som motregjering til Londonregjeringen, men også det uten Quisling. (Ordningen av 25. september holder Skodvin utenfor sin avhandling. A.L.)

Faktum var, selv om det kan høres merkelig for oss som opplevde 1940, at tyskerne ikke kunne bruke Quisling. De kunne bruke ham som trussel, som skremsel, og det gjorde de også med stort talent, men de kunne ikke bruke ham som regent. De kunne bruke ham hvis han kunne skaffes en legal status. Men de kunne ikke bruke ham som opprørshøvding. Og han på sin side kunne ikke være seg en dag uten tysk hjelp. (Det kunne ikke det tyske folk. Adm.rådet og Pål Torgers «Hjemmefront» heller.)

Derfor ble han aldri konge herre.

Skodvin: Jeg har ikke så mye å si til det, annet enn at jeg kunne sagt det samme!

Steen: Jeg vil ønske doktor-

reservasjon overfor den tanke at adm.rådet skulle tre istedenfor en norsk regjering. Det er vel også dette som er dens mening

Doktoranden har ikke satt de faktiske tilstander i Norge ut av betraktning. Side 202 heter det: Det var mange i Oslo som tumla med planer om å få gjort ende på krigstilstanden, og ikke minst gjorde slike ynskje seg gjeldende mellom folk som hadde kontakt med den tyske legasjonen. Side 221—222 heter det at «visse norske krefter hadde sett seg i sving for å få delegasjonar avgarde til Kongen, nå etter at Sør-Norge var evakuert. Andre tenkte seg å søka samband med Kronprinsen». Side 271: «Med denne politikken tok Terboven sikte på å alliere seg med ein opinion som han meinte å registrera i vide kringler, med aukande styrke. Han vilde opna ein veg for dei nordmennene som tenkte at krigen var slutt for vårt vedkomande, at andre fekk halda fram om dei ville — og etter det franske nederlaget om dei kunne — men at det okkuperte Norge ikke kunne gjera anna enn svinga over til Tyskland, som hadde makta».

Omangs kritikk og Skodvins erkjennelse når det gjelder forholdene i Norge som de faktisk var, bygger doktoranden hovedsakelig på Undersøkelseskomisjonens innstilling med bilag. Noe samlet og helt bilde av disse forhold i tidsrommet 9. april til 25. sept. har han imidlertid ikke gitt. Spørsmålet er om det ikke her er noe vesentlig som mangler, om vi ikke her står ved en hovedfaktor som trods alle indre motsetninger i Hitlers apparat — er bestemmende for det som skjer.

Uten denne svakhet og rådvillhet i Norge, ville Terbovens politiske linje aldri vært lagt opp.

Jeg tror at en hovedfaktor i hele spillet er for svakt tegnet til fordel for direkte dokumenterbare enkeltheter i striden om okkupasjonsstyret.

Skodvin: Jeg kan ikke si at mitt emne er slik avgrenset at jeg ikke burde tatt dette

Først etter kapitulasjonen 10. juni og Frankrikes fall, på et tidspunkt da Tyskland syntes å ha vunnet det store spill, først da fikk Rosenberg sin store sjanse med sine nordgermanske ideer, ideer som han hadde hatt så tidlig som i 1933

Hitler ville fra først av ha et nøytralt Norge, men ombestemte seg, eller lot seg ombestemme, da situasjonen etter hans mening ble farlig. Han fryktet et flankangrep, og fryktet for å miste den svenske malmen.

OMANG OG SKODVIN OM GÅTEN QUISLING:

Hos alle mennesker er det en trang til nå og da å flytte bort fra den såkalte virkelighet og inn i drømmen. Ikke minst når virkeligheten blir ubehagelig. Denne almenmenneskelige egenskap kan være en fruktbar egenskap så lenge den ikke tar overhånd. Men ofte kan den vel bare være en kompensasjon for skuffelser og nederlag. Det synes som om dette drag, dagdrømmeriet, som var noe av Quislings særpreg, som hadde tatt helt overhånd hos ham likesom hos Hitler, kan tjene til å binde sammen en rekke av de enkelte karakterdrag som dr.n. har pekt på.

Doktoranden sier på side 325: Når det gjaldt å opptre politisk i en gitt situasjon — å analysere, kalkulere, vurdere, manøvrere, — var han fullstendig hjelpeløs. (!) Side 326: Hans lyst og evne nådde ikke lenger enn til det han kalte «standpunkt».

Side 328—29: Derimot brast det avgjerende og fullstendig for ham, når det gjaldt å tenkja seg inn i motpartens praktiske politikk, å observera å analysere.

Side 329: (Det er ein standardreaksjon på Quisling som alt har utvikla seg til ein rein klisjé.) Det er undringa over at ein mann med slikt intellektuelt utstyr kunne koma så reint på vilte vegar i politikken. (Parantesen ikkje med i

NS fikk rett også med hensyn til Reich

I USA er han nå satt inn til avkjøling

Hvem av våre lesere husker stoppe. Enndog Universitetet ennå dr. Wilhelm Reich som i årene før krigen (1934-39) belemret Norge med sin «vitenskap»? Han levde høyt på sine godtroende og dumsnille disipler her i landet, men rett skal være rett, vi hadde også flere som satte seg kraftig til motverge mot hans lidderlige virke.

Hovedopponenten mot ham var lenge professor Ragnar Vogt, som mente at hans praksis kunne få skjebnesvangre følger. Reich hevdet ifølge Vogt, at den seksuelle undertrykkelse i et moderne samfunn er roten til alle onder og forstyrrelser. Han så på primitive morsrettsamfunn med tilhørende ubunden seksuell frihet for barn og ungdom som mønstre og ungdom som mønster og så for vårt samfunn. (!) Men

seg av dagboken, og er kommet ille ut med anbringelse av tidspunkter, og er kommet til å fastslå som kjennsegninger, konferanser som faktisk ikke har funnet sted, og gir detaljer av hva som har foregått på disse konferanser.

Jeg vil videre nevne en vesentlig kilde. Der er «Führerkonferanser», som er gjengitt i Annual Digest. Jeg har kunnet skaffe meg opplysninger om dette materiales verdi. Det viser seg at det ikke er referater i streng forstand.

Men her skal man ikke

åpnet sine porter for ham — for «eksperimenter». Han var frekk nok til å ville løse livets gåte ved å fremstille organisk liv i sitt laboratorium. Han offentliggjorde sine resultater i et verk «Die Bione» som han greide å lage blåst om også utenfor Norges grenser. Han var dog stadig gjenstand for angrep fra selvstendig tenkende mennesker, og NS fordømte hans forelesninger som noe som hører hjemme i tarvelige magasiner. Fra det ytterste Høyre til det ideologiske Venstre ble det tatt avstand fra det moral-politiske innhold i hans lære. Når det gjaldt verdien av hans vitenskapelige spekulasjoner og funn, sto de norske leger som en ubrutt front mot ham.

Dr. Scharffenberg kom med et voldsomt angrep, og mente han kunne øve trusler mot uskrevne paragrafer i landets moralske grunnlov.

Avisene ble selvsagt sterkt engasjert i debatten. Dagbladet jattet med på den «kultur - radikale» fronten, mens Scharffenberg fortsatte uførtroddent sitt felttog mot ham, og sa ved en anledning: «You are a humbug, Sir». Store deler av den norske legestand og hele vår stand av psykologer ble engasjert i kampen. Sosialdepartementet ga spesielle vilkår for fortsatt oppholdstillatelse, bl. a. forbød man kjønnslige eksperimenter på linje med måling

Kristne Venner

Gabelsgate 4

avholder møte

fredag 5. april f. k. kl. 19,30
Eivind Saxlund taler om

Forsoningens hemmelighet

(Esaias 53,5)

Sang av Eugène Hansen.

Musikk.

Alle hjertelig velkommen!

av Karl Holter

«Skinnbrevet» - «Kleivdøler» - «Terkel» er nå kommet med «Gode Makter». «Gode Makter» er kommet på tysk og har fått strålende omtale i pressen. Nye tingere bes skrive direkte til forfatteren under adressen: Amot på Modum. — Pris kr. 18,—. Bruk «Gode Makter» til vennegave! Boken blir ikke solgt i bokhandelen.

Spis i OBL spisesalong

Hjemmelaget god mat

Niels Juels gt. 31, — Oslo — Telefon 41

Kontor med telefon

søkes i Oslo.
Henv. Folk og Land.

Daglig friske blomster

KRANSER til alle priser

SYNNØVELIE

Blomsterforretning

FIAT biler fra kr. 9 900,—
WARTBURG « (IFA) » fra kr. 12 500,—
DKW 125—350 cc. m/lykt
IFA 125—250 cc. m/lykt
JAWA/CZ 125/250 m/lykt
TEMPO Sachs Sving 110—
NSU QUICKLY motorcykel
ELECTRUM KJØLEMASKINER
KPS KOMFYRER

Delelager, gratis service, garanti
Be om brosjyrer. Avhandling
Franko levering.

Torkjeller

Malerarbeid

utføres

Henvendelse telefon 51

«Pioner» fjellborrer

Over 3 000 stk. er solgt her i Norge av disse borrene og det er vel ingen tvil om at de vil bli solgt i massevis. Velselse å si at det er den mest bensindrevne fjellborrer som er laget.

Komplett lager av reservedeler og borr.

Betalingen kan deles.

Fører den fulle frihet bare til ansvarsløshet?

For Folk og Land av overrettssakfører Alfred Dale

Har du ingen ærling oppgave å virke for, ingen mening om samtid, framtid og medmennesker, ennå mindre et budskap å bringe, sitt da ned og skriv, eller stå opp og tal mot kristendommen, den kristne moral og all kristen livsutfoldelse, for fosterdrap, seksuell frihet, kvinnenens frigjøring og det frie ord, og du vil bli kjent, lest og hørt, bli stemplet som en person av format og kalt en tidens og framtidens mann.

Til den som vil innvende at denne min påstand er billig og ordinær, vil jeg svare: Våre ledende menn på åndslivets område før siste krig øvet nok sitt verk i dette århundre, men deres utspring og åndsverden var det forrige århundres. Etter krigen er vårt århundre steget fram i sin fulle nakenhet, det tyvende århundre på selvets fundament. Så spør jeg: Hvor er dagens profet som taler med velde, setter folket nye mål og maner til etterfølgelse? Hvor er dikteren som skriver om mennesket av kjøtt og ånd, mennesket i kamp for det gode mot det vonde, mennesket skapt i Guds ånd, mennesket i kamp for det godt mot det vonde, mennesket skapt i Guds bilde? Hvor er vitenskapsmannen som i ydmykhet sier at han intet vet?

Kan ordet føres inn under kategorien litteratur, journalistikk eller debatt, så er dets frihet og ukrenkelighet fastslått som et dogme, med åndsreligion som dogmets ortodokse presteskap. Alle skranke falt der hvor ordet seirende stormet fram, religionens, moralens, straffelovens, og allminnelige sømmelighets krav om verdighet og god folke-

sand, kjent for sine store interesser for folkets kulturelle odling, tilbyr biblioteket gratis et av sine egne eksemplarer, men blir avvist. Det litterære råd for boksamlingene har ikke satt boken på sin liste over leseverdige bøker. Hva er dette for noe, øves her

Ordet

Alfred Dale: Det frie ord er det ord som frigjør - intet annet

sensur og menigsterror, øves her vold mot ordets frihet og ukrenkelighet? Seks måneder etter at boken kom i markedet våkner endelig riksadvokaten til dåd, han innleder forfølgning mot forfatter og forlagsdirektør og vil ha dem felt etter straffebestemmelsen om utgivelse av utuktige skrifter. Formennene i de to forfatterforeningene går sammen, og går så riksadvokaten truende under øynene med et hyrdebrev hvor de kategorisk erklærer: «forfatteren må ikke kunne utsettes for rettslig forfølgelse fra påtalemyndighetens side.» Og nå er ordets

former verden i sitt bilde, han bestemmer strømningene som en annen damvokter. Er det så rart at de ifører seg kulturtjenerens ydmyke klædebon, taler mildt om opplysning, frihet og folkelykke, bjeffer mot religion, moral og straffelov, når de har to slike mål som penger og makt for øye?

Det nittende århundre gikk inn med kamp for det frie næringsliv og det frie ord. Århundredet gikk ut med sosialismens kamp mot den økonomiske liberalisme som i sin tøylessløshet hadde utbyttet og utnyttet menneskene slik at de var blitt slaver under friheten. Dette århundre vil gå ut i kampen mot det frie ords tøylessløshet utnyttelse av menneskets sinn, dets slavebinding av alt som er menneskelig for sitt profittbegjær og maktgirs skyld.

Det frie ord! For en forvrenning! Det at en hvilken-som-helst helt fritt produserer og omsetter ord, har intet med fritt ord å gjøre, det er bare fritt næringsliv. Det frie ord er det ord som frigjør, først forfatteren selv, han må skrive, han må holde dom over seg selv, og så leseren, som begeistres, føler med, som heves høyt og senkes i avgrunnen, som ser en ny himmel og en ny jord, som befries i åndelig og dermed i sann mening.

Det befriende ord har bestandig levet og virket, og vil fortsatt leve og virke i kraft av sin egen og storhet og styr-

Hva ville farfar ha sagt?

I Stortingsreferatene finner vi følgende elevverte replikk fra Jens Steffensen (A) til sogneprest Nybø (H): «Og så vil jeg ha sagt at skulle jeg trenge noen til å analysere mine feilgrep og mine synder da må det være langt til neste prest før jeg sender bud på herr Nybø.»

Presidenten, Langhelle (A) påtaler i k k e.

Nybø forundret seg over at presidenten tillot slike uttrykk, og presidenten medgir at det ville være en fordel for debatten at representantenes personlige forhold ikke trekkes inn som det her var gjort.

Det er ikke alle som vokser ved å komme på Stortinget. Det er noen som ikke vokser en tomme ved å sitte der en mannsalder. Det er ikke hos alle at deres innlegg i debatten vitner om den sinnets ro og tankens klarhet, som dog burde være forutsetningen for å bli stillet til valg.

!

Oppvarming med atomenergi vil koste bare en tiendedel av de nåværende utgifter til kull, koks og olje, har våre vitenskapsmenn regnet ut.

Vi sa smør.

Bare vent til partipolitikerne har oppdaget det!

Alle har sett hvordan det gikk da industrien begynte å lage billige biler. — Staten slengte på noen tusenlapper på hver vogn og beregner seg en skandaløs avgift på motorbrensløst — attpå.

Selvfølgelig blir det ikke

Hvor bliver Anders Lange?

Bortkastet å stemme på de nåværende parti-koryfeer

Av bonde Torgrim Dahl

Det har i dette blad vært fremsatt spørsmål om vi skal stemme til høsten eller ikke, og med hvilket parti. Derfor tillater jeg meg noen betraktninger:

Før krigen var partiene delt i to store blokker. Den ene blokk var østorientert, mot forsvar mot privatkapitalisme, og arbeidet for sosialisering til statskapitalisme. Den annen blokk var vestorientert, mente vi burde ha et ordentlig forsvar, og forsvarte privatbedriftene mot sosialiseringen.

Dette var jo to vidt forskjellige grunnsyn på samfunnet, og landets styre, som stod steilt mot hverandre. — De velgere, som tilhørte de østallierte, måtte da stemme for å redde landet fra «militaristene» og «kapitalistene» — mens de velgere, som tilhørte de vestorienterte måtte stemme for å redde landet fra bolsjevikene og sosialiseringen.

De forsvarsvennlige vestorienterte, hadde flertall, i Stortinget, men i 1935 sluttet bondepartiet seg til arbeiderpartiet mot at Sundby skulle få blande smør i margarinen — og beholder sin melkesentral. — Dermed ble landet lagt åpent for tyskerne i 1940.

Nå, etter krigen, er det ingen vesentlig skille mellom partiene. Alle har hjulpet Arbeiderpartiets regjering i å skaffe syndebukker for sin misere før krigen. Alle bortsett fra Løvlien, er vestorien-

«stemmekveget» — skjønt til hvert sitt «kveg».

Vi behøver derfor ikke møte opp og stemme på noen av de personer disse partier stiller opp. Alle er omtrent like. — Når det gjelder en sak spør de seg selv: «Hvordan skal jeg forholde meg for at det skal tjene meg personlig best, og for at jeg kan få fortsette i denne sal?» — Det må derfor forstås at disse karer klarer å «redde landet», uten oss. — Det har vært en rettsskaffen, ærlig og voksen mann på tinget etter krigen — Moseid. — Vi så hvordan det gikk ham.

Ved forrige valg ble det, gjennom dette blad, sendt ut en parole om at vi skulle stemme med bondepartiet. Dette resulterte i at dette kanskje fikk 2 a 3 representanter mer i tinget. Men hva hjalp det oss? — Ikke en av dem har oppløftet sin munn i tinget til vårt forsvar.

Jeg mener derfor at vi likeså godt kan være hjemme valgdagen. Ja, jeg mener til og med at den av oss, som går og stemmer på disse værhanene, han godkjenner rettsoppgjøret. — Videre mener jeg at den hustru, den sønn, den søster, den bror, som går og stemmer, på disse partikoryfeer, dømmer sine.

Det eneste som burde bevege oss til å stemme er hvis en kandidat, det står først på listen, offentlig forplikter seg til, med liv og sjel å gå inn for revisjon av landssvikonn-

vi har hans sympati og medfølelse. — For vi har ikke bruk for hverken sympati eller medfølelse. — Det er offentlig handling som må til. Men, det er uår på menn i Norge idag, — ialfall blant partikoryfeene. Derfor tror jeg ikke det blir anledning til å avgi stemme for oss i år. — Det eneste måtte da være om det fandtes noen som ville sette seg i spissen for et nytt parti. Det er nemlig ikke bare oss, tidligere NS, som er misfornøyd med de gamle partier.

Det nye parti måtte på sitt program ha revisjon av rettsoppgjøret. Det er nok av andre oppgaver også for partiet, f. eks. stopp i formeringen av offentlige funksjonærer. Arbeide for at Norge som Sverige, kom ut av Nato, og bremsing på politikernes feriereiser, i utlandet, på statens (vår) bekostning. Videre arbeide for at partiene ikke brukte statskassen (våre penger), som valgfond. — Det kunne kanskje være fristen de og spørre med Knut Solid: «Hvor bliver Anders Lange?»

Torgrim Da'

Sjelemord

En utålmodig dommer er verre enn en dommer, for han sjelemord.

Karsten Meyer dansk høyesterett advokat.

Norge hadde i 1.

Guds bilde? Hvor er ydmyk-

het sier at han intet vet? Kan ordet føres inn under kategorien litteratur, journalistikk eller debatt, så er dets frihet og ukrenkelighet fastslått som et dogme, med åndselen som dogmets ortodokse presteskap. Alle skranke falt der hvor ordet seirende stormet fram, religionens, moralens, straffelovens, og allmannelige sømmelighets krav om verdighet og god folkeskikk ble feiet til side som konservativ bonerhet. Problemene under debatt og full ytringsfrihet var fanen og løsenet for kulturens elite.

Det fortelles at storinkvisitoren en gang diskuterte den fulle menneskelige frihet med tidens store filosof, han sa: «Den fulle frihet er i sannhet en alt for tung bær å bære for det ufullkomne menneske». Det ser ut til at den gamle bøddel så dypere og lengere enn dagens norske åndselite. Det ser slik ut at det er en livslov dette, at den fulle frihet følges av den fullkomne ansvarsløshet, ja tøylesløshet.

Jeg tar for meg førstegrøden av årets litterære høst. En menneskeape sitter oppe i sitt tre og iakttar en menneskebukk nede på marken som driver sin trafikk med sine hundyr i kvinneham. Ape-mennesket noterer nøyaktig ned sine iakttagelser, får de trykt, pakker trykksaken inn mellom to bokpermer og får påstemplet et kjent og aktet firmanavn. Salget går strykende, årets bestselger. De kompetente litetraturkritikere i de store, innflytelsesrike avisene anmelder boken, det er rent påfallende hvor samstemmige disse åndslivets trafikk-konstabler er, de er rent samstemte. Forfatteren er av format. Man gir seg over på nåde og unåde.

Så hendte det noe, bibliotekarene ved tre bybibliotek nekter å ha boken i sine hyller. Politimesteren i Kristian-

katen til død, han innleder forfølgning mot forfatter og forlagsdirektør og vil ha dem felt etter straffebestemmelsen om utgivelse av utuktige skrifter. Formennene i de to forfatterforeningene går sammen, og går så riksadvokaten truende under øynene med et hyrdebrev hvor de kategorisk erklærer: «forfatteren må ikke kunne utsettes for rettslig forfølgelse fra påtalemyndighetens side.» Og nå er ordets ortodokse presteskap i full virksomhet, hver i sin kordør, hver i sin avis.

I alt dette ståket omkring det frie ord og den ukrenkelige kunst kan det være betimelig å slå litt isvann i blodet på dagens idealister, de samme som var gårsdagens brennende og overbeviste materialister. Det frie ord har i dag to hovedfunksjoner: det å være en salgsvare og det å være et middel til makt. Som høker Olsen mellom sine osteskorper og krydderposer søker å få størst mulig profitt ut av sin virksomhet, søker bokskrivere, journalister, forlag, aviser og telegrambyråer å høste størst mulig fortjeneste av sin næring — produksjonen og omsetningen av ordet. Og hvem søker vel ikke den størst mulig frihet for sin næringsutøvelse? Hvem ønsker vel det frie ord stemplet av kjøtt- og grisematkontrollen? Og de som sitter og bestemmer hva folk skal få lese: forlagsdirektørene, redaktørene og telegramdirektørene, de former dagens og morgendagens menneske. Den som har makt over sinnet, han styrer landet, han

Folk som ikke eier stolthet er ikke klar over at de er skapt i Guds bilde.

Karen Blixen.

Irlanderne er et ærlig folk; de snakker aldri pent om hverandre.

Samuel Johnson.

Det frie ord er det ord som frigjør, først forfatteren selv, han må skrive, han må holde dom over seg selv, og så leseren, som begeistres, følger med, som heves høyt og senkes i avgrunnen, som ser en ny himmel og en ny jord, som befries i åndelig og dermed i sann mening.

Det befriende ord har bestandig levet og virket, og vil fortsatt leve og virke i kraft av sin egen og storhet og styrke. Det er ikke avhengig av næringsfrihet for å bli til.

gifter til kull, koks og olje, har våre vitenskapsmenn regnet ut.

Vi sa smør.

Bare vent til partipolitikerne har oppdaget det!

Alle har sett hvordan det gikk da industrien begynte å lage billige biler. — Staten slengte på noen tusenlapper på hver vogn og beregner seg en skandaløs avgift på motorbrensløst — attpå.

Selvfølgelig blir det ikke noe bedre siden, bare verre og verre.

Hadde Churchill norske medskyldige?

Må noen i graven før norsk preseer tør uttale seg om hans invasjonsplaner i Norge?

Arthur Bryant gjør i sin bok «The Turn of the Tide» rede for Churchills planer om en ny invasjon i Norge. Arbeidet med denne plan tok til allerede i oktober 1941. Churchill fikk ikke støtte av sine tjenestegrenssjefer, som fandt planen om en slik invasjon helt umulig. Blandt meget annen manglet man den fornødne flystøtte for å kunne gjennomføre en slik operasjon.

Men Churchill, den geniale, ga seg selvsagt ikke. Når han ved list hadde påført Norge krigen og okkupasjonen, så måtte han selvsagt forsøke å befri oss så snart som gjørlig. I mai 1942 tok atter Churchill saken frem. Den hadde nå fått ganske andre dimensjoner. Invasjon og britisk okkupasjon av Svalbard og hele Nord-Norge var målet. Statsministeren var i fyr og flamme for å få overtalt sine tjenestegrenssjefer og derved få planen godtatt. Imidlertid var de britiske mi-

litære sjefer ikke til å rokke. Så forsøkte Churchill seg overfor kommandanten for de kanadiske styrker, general McNaughton. Men med samme resultat. Blankt nei. — Churchill ville at man absolutt skulle godkjenne «denne konstruktive plan» som han yndet å kalle den. Den skulle etter Churchills mening skaffe Sovjet «en annen front» i nord og derved gjøre det mulig å «rulle opp nazistenes Europa-kart fra toppen». Om nå denne geniale Churchillplan var blitt gjennomført ville Norge sannsynligvis fått oppleve krig i meget stor skala. Vi slapp jo så lett i 1940, ja så lett, at man ennå roter etter noe å skryte av. Tenke seg hvilke opplevelser vi hadde blitt gjenstand for hvis Sovjet sammen med England hadde arbeidet seg sydover. Det er virkelig et tankeeksperiment, som en hver «god nordmann» bør beskjefte seg med. Og så bør han se Churchill i det rette lys. Man

Stortinget, men i 1935 sluttet bondepartiet seg til arbeiderpartiet mot at Sundby skulle få blande smør i margarinene — og beholder sin melkesentral. — Dermed ble landet lagt åpent for tyskerne i 1940.

Nå, etter krigen, er det ingen vesentlig skille mellom partiene. Alle har hjulpet Arbeiderpartiets regjering i å skaffe syndebukker for sin misere før krigen. Alle bortsett fra Løvlien, er vestorienterte og alle er forsvarsvennlige. Alle bevilger bidrag til

og med at den av oss, som går og stemmer på disse værhanene, han godkjenner rettsoppjøret. — Videre mener jeg at den hustru, den sønn, den søster, den bror, som går og stemmer, på disse partikoryfeer, dømmer sine.

Det eneste som burde bevege oss til å stemme er hvis en kandidat, det står først på listen, offentlig forplikter seg til, med liv og sjel å gå inn for revisjon av landssvikoppjøret. — Det er ikke nok at han tar oss tilside og sier at

frielsesplaner avslørt, men selvsagt uten noen kraftig reaksjon på norsk hold. Myten om Churchill, «Norgesvennen nr. 1» må opprettholdes. Hvilke sluttninger kan man ha lov til å trekke av denne taushet? Jo at Churchill (England) må ha sikret seg norske medskyldige på høyeste plan.

Ellers kunne man ikke uttale seg? Stanken stiger nå mot himmelen og forpester vårt land, mens man tier.

«Telemarking» skrev den gang Gubben Nygaardsvold fikk Borgerdådsmedaljen i gull og alle andre fikk ordner av alle slag, at det nyttet ikke å slå parfyme på den politiske mødding. Der kreves Storvask for å få kroppene rene etter oppholdet i England kullgruber (gullgruber?)

Når man nå tenker tilbake på alle uttalelser av «Godviljens menn» om kringokkupasjonen, så får man frynseringer. Er virkelig disse, heldigvis nå gamle menn, så gamle at de ikke lenger er penneføre? Var det ikke på tide nå å si fra om hvorledes det virkelig hadde seg med «det tyske overfall på Norge». Eller skal deres viten stige opp av pipen på krematoriet?

1905-generasjonen dør nå ut, men det er om å gjøre,

lid: «Hvor bliver Anders Løge?»

Torgrim Daa

Sjelemord

En utålmodig dommer, for han sjelemord.

Karsten Meyer dansk høyesterettsadvokat.

Norge hadde i 1 mange utålmodige dommere og like mange sjelemordere.

at det gamle bedrageri dør med dem. Derfor må sanningen frem. Nemlig denne, at i 1905, Norges såkaldte frigjøringsår, ble Norges skjebne lagt i hendene på England. Den ble med andre ord overført fra Stockholm til London. Hvorvidt dette var noen fordel i 1914 og 1940 er mer enn tvilsomt.

Det viser seg nå tydelig, at løftet om Alt for Norge lar seg fritt oversette med: Skitt i Norge bare England vinner.

Spørsmålet er nå, kan USA befri oss, så vi slipper å lyste His Masters Voice. — Sist var det Egypt, når kommer vår tur?

Telemarking.

FOLK OG LAND

Redaktør og utgiver: JOHANNES KRINGLEBOTN Postboks 3237, Oslo

Ekspedisjon og kasse: Kierschowsgt. 5, Oslo Telefon 37 76 96

Abonnementspriser: Kr. 25,- pr. år, kr. 12,50 pr. halvår. Sverige og Danmark: kr. 29,00 pr. år, kr. 14,50 pr. halvår. Utlandet for øvrig: kr. 33,00 pr. år, kr. 16,50 pr. halvår. I nøytralt om-slag kr. 35,00 pr. år, kr.

17,50 pr. halvår.

Løssalg 65 øre

Annonsepris:

32 øre pr. millimeter over en spalte. Bruk postgironr. 16450.

Sambandstrykkeriet Oslo